

היום לפני 54 שנה: פעולת התגמול של צה"ל בקלקיליה

11.10.1956

בתחילת שנות החמישים התמודדה מדינת ישראל עם קשיים רבים, בהם פעולות טרור שבוצעו בידי כוחות צבא או מסתננים מהמדינות השכנות. צבאה דל המשאבים של המדינה הענייה נדרש למצוא פתרון לבעיה. דרך הפעולה שעליה הוחלט קיבלה את השם "פעולת תגמול".

ימים אחרים לפני ששליט מצרים גמאל עברול נאצר הודיע על הלאמת חברות הנפט בארצו, ולפני שפרצה מלחמת סיני, פשטו חיילי צה"ל בלילה שבין 10 ל-11 באוקטובר 1956 על מתחם המשטרה בקלקיליה. לאחר קרב עם אנשי הלגיון הירדני דיווח סופרו הצבאי של "הארץ" כי "אזור קלקיליה, העיירה הירדנית המרוחקת מרחק קטן מקו שביתת הנשק, הפך אמש לזירת קרב עז, כתוצאה מפעולת עונשין של צה"ל על פשיטות כנופיות ירדניות לתוך ישראל, פשיטות שהאחרונה בהן הביאה לרצח שני פועלים יהודים בפרדסי אבן יהודה. במרכז פעולת עונשין זו עמדה הריסת משטרת קלקיליה, שפוצצה ונחרבה עד היסוד". לפי הודיעת דובר משרד החוץ, עקבותיהם של רוצחי היהודים מאבן יהודה הובילו לירדן.

עוד בשנות המנדט הבריטי בישראל היתה קלקיליה ידועה כ"קן פורעינו לאומנים שכנו" פיותיהם הטרידו את תושבי השומרון והשרון העברי בפשיטותיהם ועשרות יהודים נרצחו על

ידי אנשי קלקיליה, לפי סופר "הארץ".

על פי דיווחו, לקראת השעה 2:00 לפנות בוקר "עדיין נשמעים הדי הפגזה מאזור הפ" שיטה. הירדנים יורים בתותחים לעבר ישובי הספר ומספר פגזים נפלו במבואות כפר סבא. לא נודע על נפגעים בקרב התושבים, או על נזקים". למחרת הקרב נודע כי 17 חיילי צה"ל וכ-100 חיילים ירדנים נהרגו.

לפי "הארץ", המתקפה על קלקיליה לא היתה אמורה להיות הפתעה לירדן. סופרו המדיני של העיתון דיווח כי "ראש מטה מש" קיפי האו"ם הגנרל ברנס ביקר אתמול (10 באוקטובר) ברבית עמון ונפגש עם סגן מיניסטר החוץ הירדני ועם ראש מטה הלגיון הגנרל עלי אבו נוואר, לדיון על המתרחש לאורך קווי שביתת הנשק. הגנרל ברנס הזהיר את הירדנים מפני המשך התוקפנות נגד ישראל". בנוסף נמסר, בציטוט רדיו המזרח הקרוב, כי "חוסיון מלך ירדן ביקר אתמול במחנות הלגיון הירדני והמשמר הלאומי בנפות ירושלים ורמאללה ובעמדותיהם הקדמיות באזור הגבול".

מנהיגי המדינה וראשי הצבא האמינו ברור כם בנכונות התפישה שלפיה יש לפעול ביד קשה נגד המרצחים. דוד בן גוריון אמר כי "אין בידנו להבטיח כל צינור מים מפיוצץ וכל עץ מעקירה. אין בידנו למנוע רצח עז בדים בפרדס ומשפחות בשנתן, אך יש בידנו לקבוע מחיר גבוה לדמנו, מחיר יקר מדי מכדי שכדאי יהיה לישוב הערבי, לצבא הערבי ול"ממשלות הערביות, לשלמו".

הרימטכ"ל דאז משה דיין, שצידד בפעולות, אמר בהתייחסות לפעולות התגמול כי "הפגיעה

אינה פעולת נקם. זו פעולת עונש והרתעה".

משה שרת, שכיהן גם הוא כראש ממשלה בתקופת פעולות התגמול (מינואר 1954 עד יוני 1956), היה מהמתנגדים להן. לאחר הטבח במעלה העקרבים (11 הרוגים - גברים, נשים וילדים - שנסעו באוטובוס בדרך מאילת צפון-נה, ב-17 במארס 1954), כתב שרת כימונו כי התגובה על מעשי הרצח רק תטשטש את רשימיהם המחרידים "ותעמיד אותנו בדרגה שווה עם המרצחים מהצד שכנגד". שרת האמין בפעילות מדינית, ואמר שעדיף יהיה למנף את פעולות האיבה ולדרוש מהמעצמות להפעיל לחץ על מדינות ערב.

מנחם בגין, חבר כנסת מהאופוזיציה וראש ממשלה לעתיד, הבהיר את עמדתו כנאום שנשא לאחר טבח מעלה העקרבים: "אם לא תגיבו ולא תשיבו, דמנו יהיה באמת הפקר... בשם אלוהים, שימו קץ לשפיכות הדמים הזאת, או לכו".

יעל גרינפטר

11.10.2010 : פתח

DOC 06195